

Seriesa osatzen duten kapituluak

Dantzak -1 -

Dantzak -2 -

Umorea -1 -

Umorea -2 -

Harriak -1 -

Harriak -2 -

Amodiozko kontakizunak -1 -

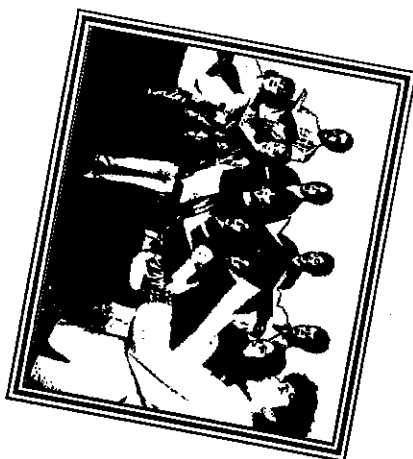
Amodiozko kontakizunak -2 -

Ekintza

Matxeari

Bilaketa kulturalak

Herriak

Kanta bilduma txikia

Matxeari

HEZKUNTZA, UNIBERTSITATE
ETA IKERKETA SAILAREN
INGUNIZAR EGUNA.
EWA Programa 1996.

AURKEZPENĀ

Kanta bilduma txikia bideo seriea aurkezteko Andoni Egañak Jose Inazio Ansorenaren "Euskal kantaĀ" liburuari egiten dion hitzaurretik esaldi batzuk hona aldatuko ditut:

(...)

"Ze polita den bat altutik beste bajutik edo hango hura ez altutik ez bajutik, letran zer datorren asmatuaz, aldamenekoari belarria itsatsiz... kantuan jardutea!"

(...)

"Herrikantak dira herri honen biziera eta sentieraren ispilurik onena. Eta euskaldunok, geure zorionerako, ehundaka, milaĀ, herri-kanta ditugu. Askotan, ez dakigu nork eginak diren. Ez dakigu letra zehatz-mehatz nola den, edo jakin arren zer esaten ari garen ez dakigula kantatzen ditugu. Ondo gureak dira halere!"

HauĀe litzateke bideo seriearen helburu nagusia. Euskal kanta herrikoiaĀ hamabi eta hamasei urte arteko ikasleei erakustea eta beren arteko bilkuretan kanta dizatzen aholkatzea.

Kantatzearen ludi-kotasunaz baliatuta, beste hiru helburu didaktiko bete nahi dira:

HIZKUNTZA

Ikasleek eskolaurrean eta OHOKo lehen kurtsuetan kantuz ikasten dute. Helduen eskalduntze prozesuan aritu izan garenok, ongi baino hobeto dakigu, zein emaitza onak lortzen diren kanten bidez.

Orduan, zergatik ez erabili gure kantak DBHn hizkuntzaren irakaskuntzaren osagarri gisa?

LITERATURA

Euskal ahozko literatura benetan aberatsa da. Bai kalitatearen aldetik, bai gure literaturaren historiaren berri ematen digulako. Azken bi, hiru hamarkadetan, euskalkantarietarako antzinako poesia hori edozein musika dandatan aurki dezakegu. Haiengatik izan ez balitz, agian, galdurik izango genuke.

MUSIKA

Bideo seriean erakusten diren kanten melodiak oso sinpleak direnez, musikaren oinarritzko arauak ikasleko baliozgarriak dira. Besteak beste, musikaren munduan erabiltzen diren hiztegi eta zeinuak, erritmoak, eskalak etab.

IRIZPIDE NAGUSIAK

Serie honetan erakusten diren kantak aukeratzean hainbat irizpide izan ditugu kontuan. Hona hemen kontuan izan ditugun irizpideak zerrendatuta:

- 1.- Mozkorra edota alkohola edatea goraiatzeko duten kantak baztertea.
  - 2.- Emakume, kultura edo arrazen aurkako aipamen iraingarriak dituzten kantak baztertea.
  - 3.- Kanta oso ezagunak hain ezagunak ez direnekin tartekatzea.
  - 4.- Lagun artean kantatzeko abagunea eskaintzen duten doinuak hobestea.
  - 5.- Belarriarentzat oso arrotz gertatzen ez badira batipat, doinu herrikiolak erakustea.
  - 6.- Artazuiketak deritzen kantak ere kanpoan utzi beharrean gara.
  - 7.- Erronda, eliz eta haur kantak alboratzea, beste serie batosatzeko beste ematen baitute.
- Horrela eraturtako galbahetik kanta guztiak pasatu ondoren, kantarekin hitz egin dugu eta hamaika kanta baztertu behar izan ditugu ez daudelako harmonizatuturik.

MUSIKA

Adierazpen artistiko gisa, musikak **perzeptiozko** eta **adierazpenezko** alde bikoitza du.

Perzeptiozko eremuaren baitan zenbait gaitasun garatu behar dira:

—Entzute aktiboa, kalitate musikalak bereizteko.

—Musikaren esanahia arretaz entzutea, musika lanen elementuen arteko erazioa igertzeko.

—Guztizko memoria, soinu esperientziak gogoratu eta oroitarazteko.

Gaitasun hauen garapena ikasleen esperientzia musikalen aberastasunez baldintzatuta dago.

Adierazpenezko gaitasuna soinuen bitartez beren sentimenduak adieraztea ahalbidetzeko.

—Ahotza, kantaren jarduera musikalera eramaten gaituen berezko tresna da eta musika heziketan adierazpen gaitasunak garatzeko oinarritzko elementua, musika tresnekin batera.

—Inprobisazioak elementu garrantzitsua izan behar du ahots, gorputzezko edo instrumentuzko soinuen mundua libreki esploratzeko ballabide gisa.

—Adierazpen artistiko orok kode edo adierazpen lengoaiak bat behar du. Musikaren errealitatean sartzeko beharrezkoa izango da kode hau ezagutzea.

—Musika soinuen konbinazioen bitartez adierazten da. Lengoaia honen sakonetasun eta eskurapenak ikasleei musika obraren estetika ulertzea ahalbideratuko die.

Helburu orokorrak

- 1.- Ahotza erabiliz eta bere ideiak eta sentimentuak adieraztea.
- 2.- Musika lanak sorkuntza artistiko eta ondare kulturalako adibide bezala aztertzea.
- 3.- Musika ezagutzeko eta hartaz gozatzeko iturri desberdinak autonomiaz erabiltzea.
- 4.- Jarduera musikalean parte hartuz, besteen ekarpenez sortutako aberastasunaz jabetzea.

Edukiak

2. **Multzoa: adierazpena eta komunikazioa**

A) Kontzeptuzko edukiak

—Ahotsen sailkapena.

—Eritmoa, melodia, harmonia, literariotasuna eta interpretazioa.

—Abesti motak eta ezaugarriak. Tradiziozko euskal kantak. Erreperorioa.

B) Prozedurazko edukiak

—Erlazioa, amasketa, artikulazioa, erresonantzia eta intonazioa.

—Giza ahotsak bere timbrearen arabera. Ahots taldeak.

—Melodikoa, testu eta eskema erritmikoen gainean, eta alderantziz.

—Melodikoa eskema harmonikoen gainean.

—Abestien eskema formalaren analisia: esaldiak, kopia letoa, errepikapenak.

C) Jarrazko edukiak

- 1.- Ahotz teknika baloratu norberaren ahotsaemperatzeko oinarri gisa.
- 2.- Banakako nahiz taldeko ahozko improbisazioak balioetsi eta horietaz gozatzea.
- 3.- Kantu interpretazioa baloratzea eta besteen aurrean irekia izatea erlazioa sustatzeko.
- 4.- Taldean gustora parte hartzea, ideia aurkeztuz eta taldearen hobekuntza bultzatuz.
- 5.- Interpretazioen aurrean senikortasuna eta jarrera kritikoa agertzea.
- 6.- Edozein nazioko folkloreak abestiak errespetatu eta baloratzea.

Ebaluaziorako irizpideak

- 1.- Taldeko kantu jardueretan parte hartzea, norberaren adierazpen eta intonazioa taldearen soinuru mailari egokitu.
- 2.- Gelako musika jardueren testuinguruan musika irakurtzea, interpretazio eta entzute zereginen euskarri gisa.
- 3.- Ahoz abesti simple eta melodia laburrak laguntzea, tonika, dominante eta subdominante graduak behar bezala erabiliz.

HIZKUNTZA ETA LITERATURA

"Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzan Hizkuntza eta Literaturaren azken helburua ikasleek hizkuntzaren oinarriko ondoko lau trebetasunen menderapen pertsonalean aurrera egitea da: entzutea, hitz egitea, irakurtzea eta idaztea. Ekintza pedagogikoa gaitasun hauek finkatzera zuzenduta egongo da eta sakontasunean hedatzera, hizkuntzaren erabilera funtzionala bultzatuz, ahozkoa nahiz idatzikoa, hau da, hizkuntza komunikazio eta irudikapen tresna eraginkor gisa erabilitea."

Helburu orokorrak

- 1.- Ahozko eta idatzizko berbaldiak ulertzea, beren helburu desberdinak eta ekoizten diren komunikazio egoerak antzemanez.
- 2.- Euskal Herriko euskalkiak ezagutu eta baloratzea, estereotipo soziolingüistikoak gaindituz eta elkar ukitzen direnean sortarazten dituzten arazoak kontuan hartuz.
- 3.- Poesiaren irakurketa eta idazkera komunikazio era eta kultur aberaste iturri gisa baloratu eta haietatik aterarako etekinaz baliatu eta gozatu.
- 4.- Literatur testuak eta asmo literarioa duten ahozko nahiz idatzizko testuak interpretatu eta ekoiztea, jarrera personal kritiko eta sortzaileetatik abiatuta.

Edukiak

2. multzoa: *hizkuntza literaturan*

Multzo honen oinarritzko helburua, garai eta toki guztietako literatur testuen irakurketan oinarritutako ulermena da. Irakurketa gozamenetako susmatzeak ulermena eta adierazpenaren garapena dakar, eta irakurketa dokumentazio eta azterketarako urratsa izatea ahalbidetzen du.

Kontzeptuzko edukiak:

- Testu plana: testuaren egitura globala bezala.
- Kohesio prozedurak.
- Testuaren ortografia: paragrafoko banaketa.
- Erima, bertsorearen lerro kopurua, lerro bakoitzaren silaba kopurua.
- Bertsorearen doinua irakurtzerakoan. Espresioa.
- Irudi linguistikoak, metatorak, alderakuntzak.

Prozedurazko edukiak

Ahozko eta idatzizko testuak ulertzeko prozedurak

- Irakurketa autonomoa atsegin eta aberaste kulturalaren iturri bezala.
- Prosa eta poesiazko testuen irakurketa espresiboa.
- Testuen galia identifikatzea.

Ahozko eta idatzizko testuak ekotzeko prozedurak.

- Testu batean garatu behar den edukia ren plangintza burutu.
- Koherentzia, gramatika eta ortografia arauak eta aurkezpen argia kontutan hartu
- Norberaren ekotzpenen berrikuspen, ebaluazio eta zuzenketa sistematikoa.

Jarrazko edukiak

- Testu baten aurrean eman daitezkeen interpretazio desberdinez jabetzea.
- Norberak idatziako testuen gainbegiratzeko duen garrantzia baloratzea.
- Testu idatzia menperatzeak duen garrantzi soziala eta pertsonalaz jabetzea.
- Arraza, klase eta sexuzko aurreiritziak daramatzaten erabileratza linguistikoan aurrean jarriera kritikoa garatzea.

Ebaluaziorako irizpideak

- 1.- Ikasleari interesatzen zaion literatura-testu bat bere osotasunean irakurri ondoren, zein testu motakoa den identifikatzea, oinarriko egitura elementu nahiz estilozko errekursoak ezagutuz eta gehien edo gutxien maitatzen diren alderiei buruz hitzi pertsonal bat emanaz.
- 2.- Norberaren ideia eta esperientziak asmo literarioa duten testuak ekoizteko erabiltzea. gelan landutako literatura lanak eredutzat hartuz.
- 3.- Hizkuntzaren mekanismo eta bere elementu formalei buruz (egokitzapen markak, testu egiturak, kohesio prozedurak, perpausen egitura, hitzen eraketa, irudi linguistikoak, erimak, doinua etab.) hausnartzea, besteen testuak ulertzeko eta norberarenak gainbegiratu eta hobetzeko gai izatearren.
- 4.- Irakurritako testuan euskalkien arteko ukipen fenomenoak identifikatu, lokalizatu eta deskribatzea, errealitate eleaniztuna adierazpen soziokultural gisa errespetatuz.

Kanta bilduma txikia nola erabili

Kanta bilduma txikia klasean erabiltzeko proposamen bat egingo dugu jarraian. Arestian esan dugun bezala bere helburu nagusia ikasleengan lagun artean kantatzeko ohitura piztea, edo, hainbat kasutan, agian, berpiztea da.

Ezertan hasi aurretik bideoaren atalen berri izatea komeni da. Bideoan bizpahiru kanta daude eta bakoitzaren lanketa honako atal hauez osatzen da:

- 1.- Aurkezleak kantaren egileari edo hitzen gaiari buruzko aipamen laburra egiten du.
- 2.- Errotulu bitartez kantaren ahapaldi bat edo biren hitzak pantailarazten dira eta aurkezleak hain buruzko aipamenak egingo ditu edo aipatzekorik ez dutenak irakurri egingo ditu.
- 3.- Kantariak hitzei dagokien oinarriko melodia kantatu egingo du.
- 4.- Ondoren melodia bera baina modu solfeatuan (DO-RE-MI eran) kantatuko du.
- 5.- Aurkezleak abesbatzak kantatuko duen bertsioari buruzko aipamen laburra egingo du.

**Hizkuntza eta Literatura
ematen duen irakasleari proposamena:**

Lehenbiziko lana Musika ematen duen irakaslearekin harremanetan jarri eta, bion artean, bideo bat aukeratzeari izango da.

Ondoren bideoa martxan jarriko dugu, eta kantaren lehen bi atalak ikusiko ditugu.

Bideoa ikusita, irakasleak kantaren bertso guztiak banatuko dizkie ikasleei.

Hau eginda honako urratsok proposatzen dira:

—Ikasleak taldetan banatu eta olerkia irakur dezatela esango diegu. Ondoren, ulertzeko dituzten trabak argituiko ditugu. Jarraian olerkiak diotenaren laburpena egin dezatela esango diegu. Irakasleak agindutako epea bukatzean, talde bakoitzak berelaburpena besteen aurrean agertuko du. Agerpenaren ostean, eztabaida bidez, laburpen adostua osatuko dute denek artean.

—Hori eginda, talde bakoitzak irakurle bana aukeratu du, olerkia, klasaren aurrean irakurtzeko. Gainerako kideei errespetua eta isiltasuna eskatuko diegu.

—Orain olerkian agertzen diren irudi poetikoak ateratzeko eskatuko diegu.

—Jarraian, olerkiaren egitura aztertuko dugu (errima, silaba edo oin kopurua, lerro

kopurua...).

—Hurrengo urratsan olerkiaren egileaz mintzatuko gara, egilerik balu. Ez balu, ezer ez.

—Gero, olerkia egin zen garalaz mintzatuko gara.

—Bukatzeke, bideoa berriro martxan jarriko dugu eta bosgarren atala jarrita, abesbatzarekin batera kanta kantatuko. Abesbatzak bukatzen duenean, bideoa itzaliko dugu eta ikasle eta irakasleak kantaren ahapaldi denak kantatuko dituzte.

Musika ematen duen irakasleari proposamena:

Lanketarekin hasteko ikasleek musikaren oinarriko kontzeptuak (hiztegia, partitura...) ikusita izan beharko dituzte.

Lehenbiziko lana Hizkuntza eta Literatura ematen duen irakaslearekin harremanetan jarri eta bideo bat aukeratzea izango da.

Ondoren bideoa martxan jarri eta hirugarren eta laugarren atalak ikusiko ditugu. Alegia, oinarriko melodiari eta sofeoari dagozkionak.

Abeslien partitura bilatuko dugu gida honetan, azken orrialdean, zerrendatzen diren liburuetako batean.

Ikasleak binaka jarriko ditugu. Bikote bakoitzari kantaren partitura bana emango diogu. Ikasleek hamar minutuko epea izango dute han agertzen dena irakurri eta do-re-mi erara kantariak kantatutako melodia gogoratzeko. Behar izanez gero berririo jarriko dugu bideoa.

Hamar minutuak pasatu direnean, irakasleak melodiari buruz galde diezaitoela esango die ikasleei. Galderantzunen saso hau gauzak argi geratu arte luzatuko da. Honekin, musikari buruzko azalpen eta iritzi guztiak agertu datezen nahi da.

Dena argi gelditu denean, irakaslea ikasleen aurrean jarriko da eta zuzendari papera egingo du. Ikasleak kantariak izango dira. Ikasitako

melodia, do-re-mi erara kantatuko dute denek batera bizpahiru aldiz buruz ikasi arte.

Melodia ikasia dutenean, irakasleak ikasle bikote bakoitzari kantaren lehenbiziko bertso edo ahapaldia eta, kantak leloa balu, leloa ere, emango dio. Bideoa lehen utzi duen tokitik martxan jarriko du lehen kantak irauten duen arte. Horrela, ikasleek hitzak aurrean dituztela eta pantailian abesbatza kantari eta hitzak barrenean, kanta hitzez kantatu ahal izango dute, bai pantailari begira bai beren paperei begira.

Hau guztia eginda, irakasleak kantaren ezaugarriei buruzko azalpenak egingo ditu:

Alderdi musikaletik, (tonalitatea, konpasa, lastertasuna...)

Alderdi historikotik, (zein garaitakoa den, ze musika mota ziren garai hartan, orduko musiken ezaugarriak, kantari erantsi zaionaren erabilpena gizarlean...)

Bukatzeko denen artean inprobisaziora joko dugu. Ahots berriak erantsiz oinarriko melodiari, instrumenturen bat sartu akonpainamendu modura... Nahi beste joko egin datezke, beti ere klasearen helburua hautsi gabe.

Seriesa osatzeko erabili ditugun libururak

Resurrección María de Azkue
"Cancionero popular vasco"
-La Gran Enciclopedia Vasca- BI-1968

Aita Donostia
"Cancionero general" (lau liburur dira)

Jose Inazio Ansorena
"Euskal kantak"

Liburu hauetan kantaren hitzekin batera musikaren partitura agertzen da.

Hizkuntza eta Literatura ematen duenarentzat:

Aita Santi Onaindia
"Milla Euskal Olerki"
Karmeldar idazleak, Larrea-Amorebieta 1954

Jesus Maria de Leizaola
"Romances Vascos y literatura prehistórica"
Editorial vasca Ekin. Buenos Aires-1959

Musika ematen duenarentzat:

Jose Manterola
"Cancionero Vasco"
Sendoa Donostia-1981

Jorge de Riezu
"Flor de canciones populares vascas"
Sendoa Donostia-1982

"Mendebaldeko baladak"
Liburua eta Ruper Ordoitak, Tapiak eta Bixente
Martínezek oraintsu argitaratu kasetea eskura daitezke.

Salleko euskal idazleen elkartea (SEIE)
"Herria oihuka"
Bilbo-1977